

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1931 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lån ur kraftledningslånefonden jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I punkt 6 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen, avdelning Utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att lån ur kraftledningslånefonden må under år 1931 beviljas till ett belopp av högst 1,100,000 kronor.

Utredningen återfinnes i statsrådsprotokollet under utgifter för kapitalökning: bil. 5, sid. 9.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade, likalydande motioner, nämligen I: 104 av herr *Johansson, Johan Bernhard m. fl.* och II: 211 av herr *Pehrsson i Bramstorp m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta,

Motioner.

att å lånebelopp, lyftat från kraftledningslånefonden, skall erläggas årlig ränta med 4 procent;

att riksdagen måtte bevilja tilläggsanslag till nämnda fond, så att inom tre år under densamma ställda kapitalbelopp uppgår till 25,000,000 kronor; samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att formerna för åstadkommande av säkerhet för lånen måtte förenklas, i den mån så kan ske, utan att tryggheten för lånens återbetalning äventyras.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Över motionerna har utskottet införskaffat yttranden från kommerskollegium och lantbruksstyrelsen gemensamt samt från statskontoret och riksgäldsfullmäktige, vilka såsom *bilaga* fogats vid detta utlåtande.

Sedan 1918 års riksdag beslutat inrättande av kraftledningslånefonden och fastställt vissa huvudgrunder för ifrågavarande lånerörelse, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 13 september 1918 (nr 718) utfärdat allmänna bestämmelser för lån från denna fond. I nämnda bestämmelser hava ändringar vidtagits genom kungörelserna den 27 juni 1919 (nr 480), den 8 juni 1923 (nr 194) och den 20 juli 1925 (nr 366).

Från fonden, som förvaltas av statskontoret, må lån beviljas ekonomiska föreningar och andra sammanslutningar, därest dessa befinnas för ändamålet lämpliga och icke äro avsedda till rena affärsföretag, för anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi. Lån må även beviljas för redan utförd eller under byggnad varande anläggning. Beviljat lån ut-

betalas av statskontoret mot avlämnande av låntagarens skuldförbindelse jämte sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som av statskontoret godkännes. Räntan å lyftat lånebelopp utgår efter fem procent, och lånet återbetalas i annuiteter. I händelse av dröjsmål med annuitets erläggande utgår ränta efter sex procent. Därest statskontoret under lånetiden skulle finna den ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, skall låntagaren efter erhållet föreläggande avlämna nya säkerhetshandlingar, som av statskontoret godkännas.

Jämlikt riksdagens beslut har det belopp, vartill lån ur fonden fått för året högst beviljas, under senare år uppgått till för 1927 2,500,000 kronor, 1928 2,000,000 kronor, 1929 likaledes 2,000,000 kronor och 1930 1,500,000 kronor.

Med hänsyn till å fonden förefintlig för utlåning under 1930 disponibel kapitalbehållning erfordrades för innevarande budgetår icke någon anslagsanvisning till fonden.

Utskottet.

Beträffande först de väckta motionerna synes med hänsyn till de förändrade förhållanden, som inträtt sedan den nuvarande räntefoten för lån från kraftledningslånefonden fastställdes, det i motionerna framförda förslaget om en räntesänkning icke sakna fog. Räntekostnaderna för lån från ifrågavarande fond äro sålunda numera proportionsvis betydligt större än vid lånens upptagande, något som i jordbruksnäringens nuvarande betryckta läge måste bli så mycket mera kännbart.

Kommerskollegium och lantbruksstyrelsen hava icke minst i betraktande av jordbrukets bekymmersamma ekonomiska ställning funnit skäligt att räntan för lån från ifrågavarande fond bleve så nedsatt att den motsvarade statens egen effektiva medelränta eller så avvägdes att varken vinst eller förlust uppstode för staten. Även statskontoret har med hänsyn till det numera förändrade ränteläget ansett vissa skäl tala för en räntesänkning. Såväl statskontoret som riksgäldsfullmäktige uttala emellertid, att då en räntesänkning för kraftledningslånefonden säkerligen skulle medföra krav på liknande åtgärder beträffande andra statens fonder, vilkas utlåningsränta ävenledes utgör fem procent, en räntesänkning för denna fond icke torde böra genomföras annat än efter särskild utredning med beaktande av alla på densamma inverkan omständigheter. I sådant avseende har riksgäldsfullmäktige hänvisat till en av chefen för finansdepartementet i statsverkspropositionen bebadad undersökning över huvud taget av statens investeringar av lånekapital och detta kapitals nuvarande och framtida avkastning, vilken utredning fullmäktige förutsatte skulle komma att omfatta även utlåningsfonderna och deras förräntning. Enligt statsverkspropositionen beräknades denna utredning vara slutförd inom sådan tid, att proposition i ämnet skulle kunna föreläggas 1932 års riksdag.

På grund av vad statskontoret och riksgäldsfullmäktige sålunda anfört anser sig icke heller utskottet böra utan föregående utredning förorda ett genomförande av en räntesänkning beträffande kraftledningslånefonden. Som någon

oklarhet torde kunna råda, huruvida den av riksgäldsfullmäktige åsyftade utredningen även kommer att omfatta det spörsmål, varom här närmast är fråga, synes utskottet en direkt hänvändelse i saken böra ske i skrivelse till Kungl. Maj:t.

Vid det förhållandet att utskottet icke anser sig nu böra tillstyrka någon räntesänkning för lån ur kraftledningslånefonden, kan utskottet icke förorda motionärernas förslag om en ökning av fondens kapitaltillgångar, vilket framställts i samband med den ifrågasatta räntesänkningen. Detta är ett spörsmål, som blir beroende av resultatet av den utredning, som utskottet på sätt ovan nämnts anser böra företagas.

Vad slutligen angår det i motionerna framförda önskemålet om vissa förändringar beträffande formerna för åstadkommande av säkerhet för lånen, torde jämväl vad motionärerna anført i sådant avseende böra upptagas till öfvervägande i samband med berörda utredning.

Mot Kungl. Maj:ts förslag rörande det högsta årliga utlåningsbeloppet från kraftledningslånefonden har utskottet intet att erinra.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning medgiva att lån ur kraftledningslånefonden må under år 1931 beviljas till ett belopp av högst 1,100,000 kronor.

2) med anledning av motionerna I:104 och II:211 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med den i statsverkspropositionen bebadade undersökningen angående statens investeringar av lånekapital och detta kapitals nuvarande och framtida förräntning jämväl utreda frågan om räntan å lån från kraftledningslånefonden samt därvid även öfverväga de i motionerna i övrigt framförda synpunkter.

Stockholm den 16 april 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carl E. Eriksson, Elof B. Andersson, Granath, Tjällgren, Gabrielsson, J. Frilof Gustafson, Dalberg* och friherre *Lagerfell* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Sköld, Hedlund* i Häste, *Carlström, Andersson* i Grimbo, *Bengtsson* i Kullen, *Vahlsledt* och friherre *Lilliecreutz*.

Kommerskollegium och
lantbruksstyrelsen.

Bil.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom skrivelse den 20 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att senast den 20 mars 1931 avgiva gemensamt utlåtande över de inom första och andra kammaren väckta likalydande motionerna nr 104 respektive 211 om sänkning av ränta å lån från kraftledningslånefonden m. m.

Till åtlydnad därav få ämbetsverken härmed anföra följande.

I liknande syfte, som de nu föreliggande motionerna, har Malmöhus läns elektrifieringskommitté den 8 mars 1930 hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder för sänkande av räntan å lån från kraftledningslånefonden och för åstadkommande av lättnader i övrigt vid lånens beviljande och lyftande.

Ämbetsverken ha på grund av kungl. remiss den 13 september 1930 avgivit utlåtande över nämnda framställning, och tillåta sig ämbetsverken att hänvisa till nämnda utlåtande, vilket, jämte remissutlåtanden från statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret, beröres i 1931 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bilaga 5, sid. 11—12.

Såsom ämbetsverken i nyss åberopade utlåtande framhållit, har räntan å lån från kraftledningslånefonden, sedan fonden inrättades år 1918, varit 5 procent. Räntan i den allmänna penningmarknaden har däremot sedan år 1918 väsentligt förändrats och torde numera i allmänhet vara avsevärt lägre än under sist nämnda år.

Det syntes därför ämbetsverken, ej minst med hänsyn till jordbrukets bekymmersamma ekonomiska ställning, skäligt, att räntan å lån från denna fond bleve nedsatt så, att den motsvarade statens egen effektiva medelränta.

I ett liknande ärende angående vattenkraftslånefonden har ett annat ämbetsverk framhållit, att den effektiva medelräntan därvid lämpligen borde beräknas för de medel, som vid olika tidpunkter anslagits till fonden, men ej för statens upplåning i sin helhet, samt att fonden borde handhavas så, att den varken lämnade vinst eller förlust.

Då räntan år 1918 — vid ett betydligt högre ränteläge för upplåning — bestämdes till 5 procent, så synes riksdagen därmed ha intagit den ståndpunkten, att räntan för lån från fonden ej borde beräknas efter den räntefot, som måste tagas i beaktande vid dåtida upplåning, utan efter statens egna räntekostnader över huvud taget, d. v. s. efter medelräntan å statskulden i sin helhet vid den tidpunkt, då räntesatsen bestämdes. I annat fall skulle ju med samma fog kunna ifrågasättas, att för varje lån från fonden bestämmes en räntefot, som svarar mot den ränta, staten för tillfället kan behöva erlagga just för den upplåning, som erfordras för att det ifrågavarande lånet skall kunna utlämnas. Iakttages ej detta, så uppstår tydligen antingen vinst eller förlust.

Då kommerskollegium och lantbruksstyrelsen i utlåtande den 13 september 1930 ej ansågo sig kunna tillstyrka så stor räntesänkning som till 4 procent, var anledningen härtill, att enligt ämbetsverkens mening direkt förlust för statsverket i så fall skulle uppstå. Ämbetsverken funno sig dock böra förorda sådan räntesänkning, att varken vinst eller förlust uppstår.

Om räntan sänkes under statens effektiva medelränta, så uppstår tydligen för fonden en förlust, som får täckas genom andra statsmedel. Räntesänkningen innebär i så fall en viss subvention till de elektriska distributionsföretagen. Skulle riksdagen med anledning av jordbrukets betryckta läge anse en direkt subvention till jordbruket befogad för att minska kostnaderna för elektrifieringen, så synes en sådan subventionering lämpligen böra ske på annan väg än genom nedsättning av räntan å lån från kraftledningslånafonden under statens effektiva medelränta.

Låntagare från fonden äro, såsom ämbetsverken den 13 september 1930 framhållit, visserligen i allmänhet lokala sammanslutningar, vilka bildats för att distribuera elektrisk energi till ortsbefolkningen, vilken huvudsakligen består av idkare av jordbruk eller dettas binärningar. Men i vissa fall ha lån beviljats till industriföretag, vilka påtagit sig att tillgodose behovet av elektrisk energi inom orten. I den händelse riksdagen beviljar jordbruket den subvention, som enligt vad ovan anförts måste anses vara inbegripen i en sänkning av räntan å lån från fonden till 4 procent, skulle den något oegentliga konsekvensen bliva, att en högre ränta skulle utgå å lån av hithörande slag till sådana företag, vilkas delägare icke huvudsakligen bestå av jordbrukare.

Motionärerna ha vidare föreslagit, att riksdagen måtte öka fondens kapitaltillgångar intill 25,000,000 kronor. Det är, såsom ämbetsverken den 13 september 1930 framhållit, sannolikt att en nedsättning av räntan kommer att ställa ökade krav på fonden. Då det för närvarande ej är möjligt att uppskatta i vilken omfattning detta kommer att bliva händelsen, och då tillgängliga fondmedel tillsvidare synas vara tillräckliga för att täcka de närmaste behoven, sakna ämbetsverken för sin del anledning att för närvarande tillstyrka denna del av den gjorda framställningen.

Slutligen har i motionen yrkats på skrivelse till Kungl. Maj:t med anhängan att formerna för åstadkommande av säkerhet för lånen måtte förenklas. Denna fråga berör visserligen närmast statskontoret, som förvaltar fonden, men ämbetsverken vilja framhålla, att låntagare, som erhålla elektrisk kraft från andra kraftkällor än statens, enligt ämbetsverkens mening utan nämnvärd risk för statsverket ur säkerhetssynpunkt kunna jämföras med statens abonnenter. Det torde nämligen med de utgrenade, både statliga och privata ledningssystem, som nu finnas, kunna anses uteslutet, att ett distributionsföretag blir ställt utan tillgång till elektrisk kraft.

På grund av vad ovan anförts, och med hänvisning till vad ämbetsverken i skrivelse till Konungen den 13 september 1930 i samma ärende anför, ha ämbetsverken intet att erinra mot att räntan å lån från kraftledningslånafonden sänkes, så att den motsvarar statens egen effektiva medelränta.

Stockholm den 13 mars 1931.

För kommerskollegium

K. A. FRYXELL.

RAGNAR SOHLMAN.

E. C. ERICSON.

För lantbruksstyrelsen

ERIK INSULANDER.

GEORG VON ZWEIGBERGK.

GUNNAR HOLMSTRÖM.

G. E. Billing.

Statskontoret.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom beslut den 20 nästlidne februari har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till riksdagens jordbruksutskott avgiva yttrande över de inom riksdagen väckta likalydande motionerna I: 104 och II: 211 om sänkning av räntan å lån från kraftledningslånefonden m. m.; och får med anledning härav statskontoret anföra följande.

Den 25 september 1930 avgav statskontoret underdånigt utlåtande över en av Malmöhus läns elektrifieringskommitté hos Kungl. Maj:t gjord framställning om åtgärder för sänkande av räntan å lån från kraftledningslånefonden och vattenkraftslånefonden samt beredande av lättnader i övrigt vid lånens från berörda fonder beviljande och lyftande. Beträffande den av kommittén ifrågasatta sänkningen av räntan till 4 procent förklarade statskontoret i sagda utlåtande, varav en avskrift här överlämnas, att statskontoret anslöte sig till de synpunkter i förevarande avseende, riksgäldsfullmäktige framhållit i ett den 29 augusti 1930 avgivet yttrande över berörda framställning. Statskontoret ansåg sig därför böra avstyrka, att någon räntesänkning företoges. Såsom framgår av årets statsverksproposition, ansåg sig Kungl. Maj:t icke heller kunna för riksdagen framlägga förslag till dylik räntesänkning (Ufk. bil. 5 p. 6).

I föreliggande motioner har framställts liknande yrkande på räntesänkning. Härför torde visserligen med hänsyn till det numera förändrade ränteläget vissa skäl tala. Då statskontoret emellertid delar den av riksgäldsfullmäktige i deras berörda utlåtande hävdade uppfattningen, att en räntesänkning för nu ifrågavarande fond säkerligen skulle medföra krav på liknande åtgärder beträffande andra statens fonder, vilkas utlåningsränta ävenledes utgör 5 procent, och att en dylik generell sänkning icke torde böra genomföras annat än efter särskild utredning, anser statskontoret, att, innan en sådan utredning verkställts, någon nedsättning av räntan å lån från kraftledningslånefonden icke bör ifrågakomma.

I motionerna har vidare hemställts, att riksdagen måtte bevilja tilläggsanslag till kraftledningslånefonden, så att inom tre år under densamma ställda kapitalbelopp skulle uppgå till 25,000,000 kronor. Framställningen om ett dylikt anslag synes vara grundad på den ökning i ansökningar om lån, som förväntas skola bli följden av en genomförd räntesänkning.

Då det emellertid torde vara svårt att bedöma, i vad mån en nedsättning av räntan kommer att medföra ökade krav å fonden, och det i allt fall synes statskontoret icke böra ifrågakomma att redan hos innevarande års riksdag föreslå anvisande av medel, avseende tiden efter nästkommande budgetår, anser statskontoret, att, därest räntenedsättning skulle medgivas, motionärernas förslag beträffande ökning av fondkapitalet icke bör föranleda annan åtgärd än att de medel, som på grund av den genom räntesänkningen väntade ökade efterfrågan å lån kunna komma att erfordras för utlåningen under budgetåret 1931/1932, ställas till fondens förfogande. Vilket anslagsbelopp, som i sådant fall borde av riksdagen anvisas, undandraget sig statskontorets bedömande.

Beträffande frågan om säkerheten för kraftledningslånen hava motionärerna framhållit, att de krav, som av statskontoret uppställas för att densamma skall anses betryggande, syntes vara alltför stränga. Statskontoret har i sitt ovanberörda utlåtande den 25 september 1930 redogjort för de principer, ämbetsverket ansett sig böra följa vid bedömandet av för lånen

erbjuden inteckningssäkerhet. I motionerna hava framställts vissa erinringar beträffande prövningen av för ifrågavarande lån erbjuden borgenssäkerhet. Med anledning härav får statskontoret framhålla, att några generella bestämmelser för godtagande av en dylik säkerhet knappast kunna meddelas. Statskontoret har emellertid funnit erforderligt att såsom grundregel vid bedömandet av en erbjuden borgenssäkerhet uppställa fordan på att det belopp, för vilket löftesmännen uppgivits vara vederhäftiga, skall uppgå till tre gånger lånebeloppet. Med hänsyn till de många olika faktorer, som kunna inverka på värdet av en borgenssäkerhet, lär det dock i sista hand få bero på prövningen i varje särskilt fall, huruvida en erbjuden borgenssäkerhet kan godtagas.

Någon eftergift i av statskontoret uppställda anspråk på lånesäkerhetens beskaffenhet lär enligt statskontorets förmenande icke kunna ifrågakomma, utan att tryggheten för lånens återbetalning äventyras.

Att intyg av vederbörande myndighet rörande löftesmännens solvens påfordras vid ett låns utlämnande, torde få anses självfallet. Med hänsyn till den för kraftledningslånefonden bestämda lånetiden är det givetvis också erforderligt, att borgensmännens fortsatta solvens tid efter annan styrkes. Att detta skall ske årligen har särskilt under de osäkra ekonomiska förhållanden, som rått efter världskriget, ansetts erforderligt för att skydda fonden mot förlust, och ett dylikt krav torde knappast kunna anses vara så betungande för vederbörande låntagare, att det av hänsyn till dem bör uppgivas.

Beträffande intygen rörande borgensmännens vederhäftighet har statskontoret jämväl uppställt den fordran, att dessa intyg skola utfärdas av länsstyrelse eller domare. Statskontoret håller före, att någon ändring häri, såsom motionärerna ifrågasatt, icke bör ske, och har svårt att föreställa sig, att denna fordran kan verka »avskräckande» på de lånebehövande distributionsföretagen.

I handläggningen av förevarande ärende hava, förutom undertecknade, deltagit statskommissarierna friherre Leijonhufvud och Tottie samt t. f. statskommissarierna Alve och Örtengren.

Stockholm den 12 mars 1931.

A. E. M. ERICSSON.

NILS SPILHAMMAR.

Carl Peyron.

Statskontoret.

Underdånigt utlåtande.

Vad först beträffar den av Malmöhus läns elektrifieringskommitté ifrågasatta sänkning av räntan för lånen från kraftledningslånefonden och vattenkraftslånefonden får statskontoret i anslutning till de synpunkter, riksgäldsfullmäktige i förevarande avseende framhållit, för sin del avstyrka bifall till berörda framställning.

Vidkommande de lättnader i övrigt, varom kommittén hemställt och varmed, enligt vad upplysts, lära åsyftas lättnader bland annat i fråga om den säkerhet, statskontoret fordrar för lånens lyftande, får ämbetsverket framhålla följande.

Säkerheten för lån från ifrågavarande fonder har, förutom i de fall då namnsäkerhet godtagits, utgjorts av inteckningar med bästa rätt i låntagaren tillhörigt strömfall med vattenrätt samt kraftstation, oftast med därå regi-

strerat ledningsnät, eller inteckningar med nyss nämnd förmånsrätt i låntagaren tillhörig transformatorstation med därå registrerat ledningsnät.

Inteckningar i strömfall med kraftstation ha i allmänhet godtagits såsom säkerhet för ett belopp, motsvarande två tredjedelar av anläggningens efter sakkunnig värdering fastställda uppskattningsvärde. Inteckningar i transformatorstation med därå registrerat ledningsnät ha likaledes godtagits såsom säkerhet för ett lånebelopp, motsvarande två tredjedelar av dylikt värde, därest företaget genom kontrakt tillförsäkrats elektrisk kraft från statens kraftverk. Om företaget åter för sin försörjning med elektrisk kraft varit hänvisat till annan leverantör än staten, har dylik inteckningssäkerhet i regel ansetts kunna godtagas endast i förening med annan, kompletterande säkerhet, som i de flesta fall utgjorts av borgen.

De principer, statskontoret sålunda vid bedömandet av säkerheten för lån från kraftledningslånefonden och vattenkraftslånefonden ansett sig böra tillämpa, härleda sig i stort sett från uttalanden, som i förevarande avseende gjorts av de s. k. vattenfallssakkunnige i deras den 7 mars 1918 avgivna betänkande. Redan i sitt utlåtande över detta betänkande ansåg sig statskontoret dock böra såsom sin mening framhålla, att den av de sakkunnige förordade inteckningssäkerheten måste anses svag, men att statskontoret, då fråga vore att befrämja tillkomsten av för landet eller en viss bygd betydelsefulla industrier och kraftdistributionsverk, icke ville göra någon erinran mot förslaget. Denna statskontorets uppfattning har ämbetsverket icke funnit anledning frånträda. Statskontoret får därför såsom sin mening uttala, att någon eftergift i anspråken på lånesäkerhetens beskaffenhet icke lärer böra ifrågakomma.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, deltagit statskommissarierna friherre Leijonhufvud och Thorstenson samt t. f. statskommissarierna Alve och Örtengren.

Stockholm den 25 september 1930.

A. E. M. ERICSSON.

NILS SPILHAMMAR.

Carl Peyron.

Riksgäldsfullmäktige.

Till riksdagens jordbruksutskott.

I skrivelse av den 17 innevarande februari har utskottet anhållit, att fullmäktige ville avgiva och till utskottet inkomma med yttrande i anledning av två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 104, av herr J. B. Johansson i Fredrikslund m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 211, av herr A. Pehrsson i Bramstorp m. fl., angående sänkning av räntan å lån från kraftledningslånefonden m. m.

Med anledning därav få fullmäktige anföra följande.

Den 29 augusti 1930 avgåvo fullmäktige till Kungl. Maj:t yttrande över en underdånig framställning av Malmöhus läns elektrifieringskommitté om åtgärder för att sänka räntan å de lån, som beviljats eller komma att beviljas från kraftledningslånefonden och vattenkraftslånefonden, ävensom för att i övrigt bereda låntagarna de lättnader, som Kungl. Maj:t kunde finna motiverade. I berörda yttrande meddelade fullmäktige bl. a., att de i ovan nämnda fonder under budgetåret 1929/1930 investerade lånemedlen upplå-

nats mot en räntefot, som överstege 5 procent, nämligen beträffande kraftledningslånefonden 5.46 procent och beträffande vattenkraftslånefonden 5.32 procent. Att under sådana förhållanden sänka utlåningsräntan för nämnda fonder borde enligt fullmäktiges mening icke ifrågakomma. Därtill komme, att en sådan sänkning säkerligen skulle medföra krav på liknande åtgärder beträffande andra fonder, vilkas utlåningsränta likaledes utgjorde 5 procent. En dylik generell sänkning torde emellertid — fortsatte fullmäktige — icke böra genomföras annat än efter särskild utredning, därvid hänsyn i främsta rummet borde tagas till frågan om sambandet mellan statens upplånings- och utlåningsränta ävensom till den ställning, statsmakterna intagit i fråga om förräntningskraven på utlåningsfonderna. Läget vore emellertid då icke sådant, att någon reducering av utlåningsfondernas ränta kunde motiveras med redan inträdd sänkning i statens upplåningsränta. Intill dess så bleve fallet, syntes man böra räkna med, att för full förräntning borde krävas en utlåningsränta av 5 procent. — Då vidare riksdagen så sent som åren 1927 och 1928 — i syfte att reducera förräntningsunderskottet — höjt utlåningsräntan för nya lån från industrilånefonden och rederilånefonden till 5 procent, avstyrkte fullmäktige bifall till ovanberörda framställning.

Såsom fullmäktige jämväl meddelade i berörda yttrande, uppgick den effektiva medelräntefot, efter vilken de i statens utlåningsfonder placerade lånemedlen upplånats, under budgetåret 1928/1929 till 4.91 procent. Genom de under åren 1929/1931 verkställda konverteringarna av 1914—1921 års statslån har denna räntefot nedgått något och utgör därefter omkring 4.8 procent. Enligt en inom riksgäldskontoret utarbetad tablå över räntekostnaderna för statens utlåningsfonder (med undantag av allmänna järnvägs-lånefonden och bibanelånefonden), vilken tablå härmed överlämnas, kommer den beräknade räntefoten för den del av statens upplåning, som är placerad i vattenkraftslånefonden och kraftledningslånefonden, att för budgetåret 1932/1933, då verkningarna av ovanberörda konverteringar göra sig till fullo gällande, uppgå till 5.1 respektive 4.9 procent. Vid sådant förhållande kan åtminstone för närvarande någon nedsättning av räntan å lån från berörda fonder ej ifrågakomma, såvida deras avkastning skall motsvara statens ränteutgifter för däri placerade lånemedel. Skulle riksdagen emellertid på av motionärerna anförda eller andra skäl finna anledning bifalla motionärernas yrkande i denna del, bör i enlighet med den princip, som tillämpats under de senaste åren, en av räntesänkningen betingad nedskrivning av fondens länekapital ske med anlitande av fonden för statsskuldens amortering.

Ränta å lån från vattenkraftslånefonden och kraftledningslånefonden utgår, såsom nämnts, för närvarande efter 5 procent. Vid en nedsättning av denna räntesats till 4 procent, skulle i enlighet med den utredning, som låg till grund för 1930 års riksdagsbeslut om nedskrivning av statens utlåningsfonders länekapital och som finnes intagen i statsverkspropositionen (U. f. k. sid. 4—14), förräntningskvoten för ifrågavarande två fonder sänkas från 100 till 80 procent. Detta skulle innebära, att 20 procent av fondernas kapital, som nu uteslutande består av lånemedel, skulle ersättas med skattemedel. Då fonderna för närvarande uppgå till respektive omkring 8.24 och 13.66 miljoner kronor, utgöra 20 procent härav omkring 1.65 och 2.73 miljoner kronor eller sammanlagt 4.38 miljoner kronor. I riksgäldskontoret inestå olyftade anslag av lånemedel för vattenkraftslånefonden med 1,800,000 kronor och för kraftledningslånefonden med 825,000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

De statens utlåningsfonder, i vilka lånemedel investerats, med undantag av allmänna järnvägslånefonden och bibanelånefonden (i tusental kronor).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Disponerat kapital				Överskott			Beräknad ränta å låne- medelskapi- talet för 1932/1933	
	i medeltal under 1929/1930		Den 30/6 1930		i % av				
	Total	Låne- medel	Total	Låne- medel		Kol. 2	Kol. 3		
									%
Lånefonden för tjänstemanna- sambället i Mörby	2,490	2,490	2,665	2,490	115	4.64	4.64	115	4.6
Vattenkraftslånefonden	8,051	8,107	8,743	¹ 8,245	409	5.08	5.05	421	5.1
Luftfartslånefonden	1,300	1,300	1,344	1,300	50	3.84	3.84	71	5.5
Statens avdikningsslånefond...	32,514	20,422	44,623	21,305	620	3.08	3.04	998	4.7
Egnahemsslånefonden	173,734	165,341	182,620	152,456	7,118	4.10	4.31	7,326	4.8
Fiskerilånefonden	4,141	2,730	4,256	2,365	107	2.58	3.92	104	4.4
Norrländska nyodlingsfonden	2,458	1,386	2,486	986	48	1.97	3.49	42	4.2
Jordförmedlingsfonden	1,561	1,602	1,671	1,251	39	2.54	2.48	56	4.4
Täckdikningsslånefonden	5,333	5,384	6,069	3,733	190	3.57	3.63	208	5.6
Allmänna nyodlingsfonden ...	870	420	884	420	20	2.34	4.84	20	4.8
Norrländska andelsmejeri- fonden	301	301	410	400	13	4.40	4.40	20	5.0
Kraftledningslånefonden	12,882	13,108	13,861	¹ 13,665	633	4.76	4.88	673	4.9
Gödselvårdslånefonden	1,350	1,350	1,377	1,080	43	2.42	3.16	49	4.5
Hemslöjdslånefonden	150	150	120	¹ 150	6	4.09	4.09	6	4.1
Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsför- bättringsslånefond	96	96	100	100	2	1.84	1.84	5	4.8
Lånefonden för inköp av renar	6	6	6	6	—	—	—	—	4.5
Kolonisternas kreaturs- och redskapsslånefond	49	49	49	49	1	2.78	2.78	2	4.1
Spannmålslagerhusfonden ...	45	57	58	57	2	3.47	2.76	3	4.7
Hantverksslånefonden	300	300	300	300	13	4.22	4.22	14	4.3
Rederilånefonden	20,800	21,490	21,289	21,490	863	4.15	4.01	903	4.2
Industrilånefonden	4,403	4,844	5,069	¹ 5,065	190	4.30	3.9	218	4.3
Spannmålskreditfonden	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga ovanstående fonder	272,834	250,933	298,000	236,913	10,482	3.8	4.2	11,323	4.8

¹ Avskrivning av förluster å lånemedelskapitalet, föreslagen i 1931 års statsverksproposition men ej verkställd.

Såsom framgår av fullmäktiges förut åberopade yttrande till Kungl. Maj:t hålla fullmäktige emellertid före, att en nedsättning av räntan för en enstaka fond ej bör komma till stånd, utan att en eventuell nedsättning bör bli mera generell och omfatta alla fonder, vikas utlåningsränta mer avsevärt avviker från det allmänna ränteläget. Konsekvensen av en sänkning av ifrågavarande utlåningsräntor vid en lågkonjunktur borde rätteligen vara, att räntorna åter justeras uppåt vid en av stegrad ekonomisk verksamhet inom landet betingad höjning av det allmänna ränteläget. En dylik efter förhållanden å penningmarknaden reglerad räntefot är emellertid ej lämplig för den statliga utlåningsverksamhet, varom här är fråga, då densamma ej kan bringas i god överensstämmelse med statsmakternas krav på lånemedlens produktiva placering. För övrigt torde utlåningsfondernas låntagare vara bäst betjänta med en fast räntefot och ej en sådan, som förändras allt efter konjunkturerna i landet.

Enligt förut åberopade, inom riksgäldskontoret upprättade tablå uppgick det för statens utlåningsfonder med undantag av järnväglånefonderna disponerade kapitalet den 30 juni 1930 till 298 miljoner kronor, varav 236.9 miljoner kronor utgjordes av lånemedel. En eventuell nedsättning av räntefoten för lån från ifrågavarande fonder måste emellertid enligt fullmäktiges mening föregås av en ingående utredning av frågan med beaktande av alla på densamma inverkan omständigheter. Chefen för finansdepartementet har i innevarande års statsverksproposition (Inkomsterna sid. 8) tagit upp spørgsmålet om en omvärdering av det i statens affärsförvaltning nedlagda lånekapitalet och en eventuell nedskrivning av oräntabla delar av sådant kapital. Statsrådet har framhållit, att förskjutningarna i penningvärdet, utvecklingen på kommunikationsväsendets område och inom det ekonomiska livet i övrigt medfört i olika hänseenden väsentligen förändrade förhållanden, vilka syntes honom påkalla en undersökning över huvud taget av statens investeringar av lånekapital och detta kapitals nuvarande och framtida avkastning; och torde en utredning i nämnda hänseenden med det snaraste börja igångsättas, så att densamma kunde beräknas föreligga färdig vid 1932 års riksdag.

Då således genom Kungl. Maj:ts försorg under innevarande år torde komma att igångsättas en utredning, omfattande även utlåningsfonderna och deras förräntning, bör det enligt fullmäktiges mening ej ifrågakomma att, innan resultatet av berörda utredning föreligger, vidtaga några förändringar beträffande räntefoten å lån från ifrågavarande fonder. Fullmäktige få sålunda hemställa, att utskottet ville avstyrka förevarande motioner om nedsättning av räntan å kraftledningslånefonden.

Jämväl frågan om eventuell ökning av nyssberörda fonds kapital till 25 miljoner kronor synes fullmäktige böra vila, till dess berörda utredning slutförts.

Vad slutligen beträffar motionärernas yrkande om förenkling av formerna för åstadkommande av säkerhet för lånen från berörda fond anse sig fullmäktige sakna anledning att ingå på denna fråga.

Stockholm den 26 februari 1931.

KARL HILDEBRAND.

G. KOBBER.

GUSTAF ANDERSSON.

John Hägglund.